

Pengajakt bakom flödet av vilseledande information (publicerad i ATL 2017-01-27)

Internet är fantastiskt att söka information på, men kräver egentligen mycket kunskap för att kunna sålla fram trovärdigt material. Källkritik brukar det kallas när vi gör bedömningar av rimligheten i det vi läser. Nyheter och historier på Internet är många och ju mer vi "klickar" ju mer pengar rasslar in på någons bankkonto. Pengar är en stark drivkraft vilket kan locka fram mer spännande information än vad verkligheten egentligen erbjuder. Vi betalar genom att irriteras av annonser.

Även utelämnande av fakta kan ge helt missvisande information, vilket Hanne Kjöllner skrev om i boken "En halv sanning är också en lögn". Detta fenomen drabbar jordbruksbranschen exempelvis genom påståenden som "Våra kor äter inte GMO-soja och får beta ute på sommaren". Visst är det sant, men det gäller alla svenska kor och genom att utelämna det sistnämnda faktumet vilseleds konsumenterna. För någon vecka sedan hämtade Vetenskapsradions "Språket" sin information från Wikipedia. Den riktiga informationskällan borde varit EU:s lagstiftningssida (EUR-Lex) där alla översättningar av lagtexter till alla EU:s språk finns. I samma program liknades vanligt svenskt jordbruk med silikonbröst som motsats till naturliga bröst. Någon källa till den informationen gavs inte.

Även inom forskarvärlden får man se upp. Tre forskare på Chalmers publicerade nyligen rapporten "Livscykelanalys av slamhantering med fosforåterföring". I analysen jämförs olika sätt att hantera avloppsslam. I den kan man läsa att beräkningarna grundas på antagandet att "jordbrukaren inte kommer riskera att för lite näring finns för grödan och då handelsgödsel är billigt kommer man inte spara in på detta". Man utgår alltså i beräkningarna att jordbrukarna inte utnyttjar växtnäringen i slammet. Ett påstående som saknar grund i svensk statistik och ingen källa anges i texten. Dessutom är det nog svårt att finna någon jordbrukare som tycker att mineralgödsel är billigt. Givetvis påverkar det resultatet i studien att man bortser från delar av växtnäringsinnehållet.

Slamfrågan väcker alltid debatt och känslor och man väjer sina "fakta". I höstas kom en rapport från WSP, bekostad av Naturvårdsverket, där man hade undersökt förekomsten av organiska föroreningar i slamgödslad mark. I sammanfattningen står det att man fann bromerade flamskyddsmedel i mask som levde i slamgödslad jord. Men vid närmare läsning så finner man att bara ett prov är taget på mask. Förbryllad frågar jag författaren varför man bara tog ett prov och dessutom inget jämförande prov där det inte var slamgödsel. Förklaringen var att det fanns så många maskar i det slamgödslande. Beroende på vem som använder resultatet kan alltså budskapet bli "Slam ger flamskyddsmedel i maskar" alternativt "Slam gynnar maskarna". På min fråga om de kollat om det hade hänt någon brand på aktuellt skifte, en tröska exempelvis, fick jag inget svar.

Det tar tid och kunskap för att kolla källor till information. Idag görs besparingar på redaktioner och ibland får både tiden och kunskapen stryka på foten, vilket är en oroande utveckling.

Kersti Linderholm, Silvbergs Miljöteknik